

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 135/2026 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Kansallisarkiston Hämeenlinnan toimipisteen säilyttämisestä ja arkistotoiminnan alueellisesta saavutettavuudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Timo Heinonen /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 135/2026 vp:

Onko hallitus valmis uudelleen arvioimaan ja muuttamaan Kansallisarkiston tekemää päätöstä,

miten hallitus arvioi Kansallisarkiston Hämeenlinnan toimipisteen sulkemisen vaikutuksia tutkimukseen, opetukseen ja kansallisen kulttuuriperinnön alueelliseen saavutettavuuteen ja

miten hallitus turvaa sen, että Kansallisarkiston alueellinen verkosto ja fyysisten arkistojen saatavuus säilyvät osana kansallisen kulttuuriperinnön suojelua ja demokraattisen tiedonsaannin edellytyksiä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kansallisarkiston tekemä työ suomalaisen yhteiskunnan muistina on korvaamatonta ja vaatii pitkäjänteistä asiantuntemusta. Sen rooli tutkimuksen, opetuksen ja sivistyksen edellytysten turvaajana on keskeinen koko maassa.

Kansallisarkisto pyrkii ensisijaisesti turvaamaan aineistojen saatavuuden ja palveluiden laadun, mutta toteuttaa toimipaikkaverkoston osalta hallitusohjelman linjauksia. Samaa aihepiiriä on käsitelty useissa kirjallisten kysymysten vastauksissa (KKV 196/2023 vp, KKV 111/2026 vp, KKV 127/2026 vp, KKV 130/2026).

Kansallisarkiston toiminta on muuttunut ja muuttumassa tulevina vuosina voimakkaasti. Tutkijalikäynnit ovat vähentyneet yli 80 prosenttia kahdessa vuosikymmenessä, kun taas digitaalisten aineistojen käyttö on kasvanut huomattavasti. Tällä hetkellä 98 prosenttia asiointista on yksinomaan digitaalista. Vuonna 2025 digitaalisissa palveluissa asioi 2,1 miljoonaa käyttäjää. Tutkijaliasiakkaita oli Kansallisarkistossa vuonna 2025 12 733.

Opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2040 nostaa digitaalisen infrastruktuurin kehittämisen koko korkeakoulu- ja tutkimussektorin yhteiseksi prioriteetiksi. Se korostaa datapohjaista tutkimusta sekä digitaalisten palvelujen saumatonta toimintaa. Kansallisarkisto tuottaa analogisista aineistoista datapohjaisia ja hyödyntää tässä kehittämiään tekoälymenetelmiä, kuten käsin kirjoitetun tekstin tunnistusta ja aineistojen automaattista indeksointia, joiden avulla aineistot ovat entistä paremmin löydettävissä ja käytettävissä. Kansallisarkiston siirtymä datapohjaisiin palveluihin on linjassa koko yhteiskunnan suunnan kanssa.

Kansallisarkistolla ei ole taloudellisia edellytyksiä ylläpitää samanaikaisesti laajaa fyysistä toimintaverkostoa ja kehittää nyky-yhteiskuntaa palvelevaa digitaalista toimintaa. Resurssit on kohdennettava palveluihin ja aineistojen saatavuuteen sekä osaavaan henkilöstöön, jotka palvelevat jatkossakin asiakkaita ympäri Suomen.

Hämeenlinnan toimipaikan henkilöstön siirtymistä valmisteilla olevaan valtion yhteiseen työympäristöön selvitetään. Toimistilojen lisäksi Linnan kasarmin alueen tiloihin suunnitellaan myös julkisen hallinnon yhteistä palvelupistettä ns. Suomi-pistettä.

Hämeenlinnan toimipaikan suunniteltu sulkeminen ei todennäköisesti heikennä aineistojen saatavuutta. Kansallisarkisto on jo siirtynyt toimittamaan Hämeenlinnan toimipaikan analogisiin aineistoihin kohdistuvat asiakastilaukset digitaalisesti 1.8.2025. Aineistot siirtyvät Mikkeliin, josta ne toimitetaan digitaalisesti tai kaukolainoina yliopistokirjastoihin, Kansallisarkiston jatkaviin toimipisteisiin ja mahdollisesti myös Hämeenlinnan kaupunginarkistoon. Kytkös yliopistojen opetukseen ja tutkimukseen säilyy edellä kuvatusti ja saattaa osin jopa parantua.

Kansallisarkisto on vuodesta 2021 alkaen ottanut valtionhallinnon aineistot vastaan ainoastaan digitaalisessa muodossa, ja vuodesta 2025 alkaen digitaalinen vastaanotto on laajentunut koko julkishallintoon. Toimipaikan maantieteellinen sijainti ei enää ole ratkaiseva tekijä aineistojen saatavuuden kannalta.

Jo opetusministeriön vuonna 2010 tilaama selvitys tunnisti tietopalvelun ja fyysisen arkistotilan erillisyyden keskeisenä periaatteena: tietopalvelu ei ole sidottu arkistorakennukseen, vaan se voidaan järjestää itsenäisesti palvelutarpeen mukaan. Tämä periaate on digitaalisessa toimintaympäristössä entistä relevantimpi. Digitaaliset palvelut tavoittavat myös ne, joille fyysinen käynti on hankalaa etäisyyden, aukioloaikojen tai muiden esteiden vuoksi.

Digitaalisuus ja digitointi lisäävät tiedon huoltovarmuutta: digitaaliset aineistot eivät ole sidottuja yhteen sijaintiin. Toimistilojen fyysisestä turvallisuudesta on lisäksi helpompi huolehtia keskittymässä mallissa. Kansallisarkisto varmistaa aineistojen turvallisuuden yhteistyössä turvallisuusviranomaisten kanssa.

Kansallisarkisto on käynnistänyt keskustelun Hämeenlinnan kaupungin ja Senaatti-kiinteistöjen kanssa siitä, miten kaupunginarkiston toiminta voi jatkua kiinteistöissä Kansallisarkiston toiminnan päätyttyä. Senaatti-kiinteistöt on suhtautunut kaupunginarkiston toiminnan määräaikaiseen jatkamiseen myönteisesti. Hämeenlinnan kaupunki on kertonut ratkaisevansa tilakysymyksen omilla tiloissaan.

Helsingissä 29.4.2026

Tiede- ja kulttuuriministeri Mari-Leena Talvitie

VN/11722/2026-OKM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: